

Van het **porseleinhoen** weten we zo goed als

Het porseleinhoen is een verborgen levende soort en bovendien schaars. Daarom is de kennis over ecologie, broedsucces, sterfte en trekwegen nihil, vergeleken met veel andere moerasvogels. Ook weten we weinig over de verspreiding en de aantallen van jaar op jaar. De soort was vroeger vrij talrijk, maar staat al lange tijd op de Rode Lijst.

Zijn aanwezigheid in het broedgebied verdraagt het porseleinhoen door de kenmerkende roep; de 'zweeps slag'. Dit geluid wordt door het mannetje gemaakt en vooral 's

nachts ten gehore gebracht. Het draagt ver, tot op een afstand van soms wel drie kilometer. Het tellen van roepende porseleinhoentjes in het voorjaar is de enige manier om

een indruk te krijgen van de aantallen territoria. De trefkans is door de bank genomen erg klein. Porseleinhoentjes vestigen zich binnen een lange periode in het voorjaar; van eind maart, begin april tot in juli. Om overtrekkende vrouwtjes aan te trekken roepen de vogels fanatiek, direct bij aankomst, maar lang niet iedere nacht even enthousiast. Als de paarvorming is voltrokken stopt het roepen.

Ongepaarde vogels blijven dus het langst doorgaan met roepen, wat betekent dat juist de succesvolle, misschien al broedende porseleinhoentjes gemist zullen worden. Overigens kunnen porseleinhoentjes veel vroeger in het voorjaar aankomen dan over het algemeen wordt gedacht. Geschikte broedgebieden worden bij gunstige omstandigheden (zacht weer) al begin april bezet, terwijl veel waarnemers pas in de loop van mei en juni gaan luisteren naar roepende vogels.

Onzekerheid over aantallen

Uit het verspreidingsonderzoek blijkt dat het porseleinhoen sterk is afgenomen in de laatste vijftig jaar. De soort staat in de categorie 'kwetsbaar' op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels; de achteruitgang wordt geschat op 25 tot 50%. Een schatting, omdat van betrouwbare monitoring geen sprake is door de genoemde inventarisatieproblemen en de van jaar tot jaar sterk wisselende onderzoeksinspanning. De soort wordt vermoedelijk systematisch sterk onderteld waardoor schattingen van de Nederlandse populatie een erg ruime marge ken-

nen, namelijk van 150 tot 300 paar.

Het aantal porseleinhoentjes fluctueert sterk van jaar tot jaar, zo blijkt uit monitoring in de jaarlijks onderzochte broedgebieden. Het is een bekend verschijnsel bij deze soort, deels veroorzaakt door de mate van geschiktheid van het broedgebied. In natte jaren kan het aantal roepende vogels groot zijn en kunnen zij zich nog laat vestigen op geheel nieuwe plekken, zoals langs de grote rivieren. Vermoedelijk zijn deze vogels, althans voor een deel, afkomstig uit Oost-Europa. Hier zijn de populaties veel groter. Zo is het porseleinhoen in Wit-Rusland bijvoorbeeld echt talrijk. Hier wordt het aantal broedparen op 24.000 tot 28.000 geschat.

Ook in aangrenzende landen, waaronder de Baltische staten, is het porseleinhoen algemeen. Hier zijn nog veel natte, extensief gebruikte hooi- en zeggelanden in gebruik. Het porseleinhoen is hier deels nog een boeren-

– dient laag te zijn, maar hier en daar wat hoger – tot een meter met een enkel boompje – is geen probleem. In het voorjaar gemaaide rietlanden en in het najaar gemaaide natte hooilanden bieden in het voorjaar een geschikte begroeiingshoogte. Dat geldt ook voor grazige vegetaties en lage moerasvege-

uit een nat gelegen nestlocatie en een foeraergegebied, gekenmerkt door een mozaïek van pollen en matten van natte zeggen- en grassenvegetaties, afgewisseld met drogere, meer open gelegen stukjes slik. Een subtiele afwisseling in maaiveldhoogte zorgt voor de constante aanwezigheid van natte en drogere plekken met veel gunstige randsituaties. Uit hetzelfde onderzoek bleek ook dat de posities van de nesten en de vrouwtjes onafhankelijk zijn van de posities van de roepende mannetjes. Dit betekent dat de roepplaatsen niet veel zeggen over de geschiktheid als broedplaats.

Dringend behoefte aan onderzoek
Omdat het voorkomen van het porseleinhoen onderschat wordt zou een speciaal onderzoeksjaar erg welkom zijn. Het kan nieuwe en voorheen onbekende broedplaatsen, vooral in nieuwe natuurontwikkelingsgebieden aan het licht brengen. Als Rode Lijstsoort en Bijlage I-soort van de Vogelrichtlijn verdient het porseleinhoen alle aandacht van beheerders en beleidsmakers. Juist omdat de habitat van deze enigmatische soort aan zulke speciale eisen moet voldoen. 2009, het Jaar van het Porseleinhoen? ●

landvogel. Net zoals bij ons vroeger. Maar hier past de opmerking: voor zolang het duurt, want ook in Oost-Europa zal de op de landbouw gerichte en snel veranderende waterhuishouding zijn tol eisen. In West-Europa en ook dus bij ons beperkt het voorkomen zich tegenwoordig vrijwel uitsluitend tot reservaten en staat hij bekend als een typische moerasvogel.

Hoge eisen aan broedgebied

Of een gebied geschikt is als broedgebied voor porseleinhoentjes luistert nauw. De soort geldt als fijnproever. Allereerst moet de waterstand precies goed zijn: niet te hoog en zeker ook niet te laag. De aanwezigheid van ondiep water (5 tot 15 centimeter) is cruciaal. Een min of meer natuurlijke dynamiek in het waterpeil (hoog in de winter, dalend in het voorjaar) is belangrijk. De broedplaats mag echter niet geheel uitdrogen. De moerasvegetatie – van bijvoorbeeld zeggen

taties die niet jaarlijks gemaaid worden. Uit recent telemetrisch onderzoek in Polen blijkt dat porseleinhoentjes maar heel kleine home ranges bezetten. Die bestaan

niks

